

han är en pragmatisk betongosse.

Hörstadius tar i sin historie-skrivning upp att socialdemokratin ända sedan 1930-talet byggt mycket av sin trovärdighet på att vara det parti som klarar den fulla sysselsättningen. Han går dock inte vidare i analysen: vad händer i så fall 1998? Partiet går mot ett historiskt nederlag. Deras standardknep, nya

jobb i offentlig sektor, är inte ett tillgängligt alternativ. Återstår alltså att ge sig över på traditionellt borgerlig mark och främja ny sysselsättning i den privata sektorn. De senaste åtgärderna inger en lätt känsla av att betrakta en åsna i en porslinsbutik. Höjda energiskatter, återställd arbetsrätt, värnskatter och tidigare lagd moms. Och sedan

förväntar de sig att företagarna ska leverera nya jobb. Obegåvat, typ.

Frågan är vad väljarna kommer att göra åt detta? Vänja sig vid arbetslösheten? Gå till vänster? Eller rent av gå högerut, till partier som har större trovärdighet när det handlar om företagervänlig politik? Tiden bär alla svar.

BJÖRN JANSSON:

Krigsherre till sen reträtt

Vietnamkriget engagerade i början av sjuttioalet över en halv miljon amerikanska soldater, men till vilken nytta? Uppbackad av Kina och Sovjetunionen segrade Nordvietnam. USA tvingades under förödmjukande omständigheter retirera. Över två decennier har passerat men de av kriget skapade såren är fortfarande klart framträdande i det amerikanska samhället. Ännu idag ställs många frågor. Helgade ändamålen medlen? Vilka

var ändamålen och varför sådana medel? I boken *In retrospect: the tragedy and lessons of Vietnam* analyserar Robert S. McNamara – USAs försvarsminister 1961–68 under presidenterna John F. Kennedy och Lyndon B. Johnson – händelseförloppet. Utgående från författarens unika perspektiv presenteras, kommenteras och kritiserar viktiga beslut. Läsaren guidas, ackompanjerad av det kalla krigets vinande vindar, till platser där presidenter, rådgivare och militärer resonerar och agerar. Vi möter komplicerade problemställningar,

tarvande handlingskraft, korrekthet och intelligens av stressade, splittrade och ofullkomliga beslutsfattare. McNamara söker inte rättfärdiga tvivelaktiga beslut eller handlingar, snarare tvärtom. Kunskapsmässiga försummelser och/eller andra tillkortakommanden – vilka betecknas som många – lyfts fram och begrundas. Tveklöst överraskar författarens öppenhet. Politiker, om McNamara ursäktar uttrycket, erkänner vanligtvis ogärna hopp i galen (krigs)-tunna.

Inget val

Författaren slår fast att kommunismens expansionssträvanden i Asien och övriga världen var orsaken

In retrospect: the tragedy and lessons of Vietnam. Robert S. McNamara, Times Books, Random House Inc. 1995.

till det amerikanska engagemanget. Om Sydvietnam blev kommunistiskt riskerade närliggande stater att gå samma öde till mötes. Den fria världens främsta förkämpe, USA, tvingades motarbeta utvecklingen. Det fanns inget val. Idag ifrågasätter författaren giltigheten i resonemanget. Att kommunismen behövde bemötas och närhelst nödvändigt bekämpas kritiserar inte, tvärtom. Frågan är huruvida de amerikanska krigsinsatserna i Vietnam, förlusten beaktad, avskräckte kommunisterna från expansionsförsök annorstädes i världen? McNamara tvivlar. "...they conclude that without U.S. intervention communist hegemony – both Soviet and Chinese – would have spread farther through South and East Asia ... I seriously question such judgements." Inte nog med att kriget förlorades. Alla uppoffringar förklaras i en handvändning totalt meningslösa.

Överskattade fiender

Varför engagerade sig USA så kraftfullt i ett, som McNamara uppfattar det, meningslöst krig? Hur kunde supermakten förlora? Elva övergripande orsaker, till viss del förknippade med varandra, besvarar frågorna. Exempelvis överskattades huvudfiendernas – Kina och Sovjetunionen – expansiva kapacitet; Ho Chi Mihns legitimitet i Nordvietnam, som i första hand nationalist och inte kommunist, missuppfattades också, samtidigt som sydvietnamesernas vilja att kämpa för

demokratiska värderingar övervärderades; betydelsen av högteknologiska vapen överskattades; godtagbar expert hjälp saknades. Ingen av presidenternas rådgivare hade tillfredsställande kunskaper om Vietnam. Detta och det faktum att kriget var ett bland många andra problem – Kubakrisen och sexdagarskriget var ytterligare två – får oss att inse beslutsfattandets komplexitet i vietnamkriget. Det saknades tid att utförligt värdera olika handlingsalternativ.



Författaren frågar sig sedan hur erfarenheterna från Vietnam kan appliceras i framtiden. Den multipolära världens framväxt i spåren av det kalla krigets bipolära uppdelning och nationalstatens allt tydligare tillkortakommanden diskuteras. Alla stater ökade beroende av andra stater och därmed strävan efter kollektiv säkerhet under exempelvis Förenta Nationerna eller Europeiska Unionen begrundas. När resonemanget börjar likna världsfederalistiska tankegångar backar författaren. Flera frågor lämnas obesvarade.

Är McNamara värderativist eller värdeimperialist? Skall det internationella säkerhetsbygget grundas på

västerlandets demo-kratiska traditioner, eller kan icke-demokratiska inslag accepteras? Vidare betonar McNamara, sitt resonemang till trots, national-staternas betydelse för mycket. Kulturellt och ekonomiskt är integrationen mellan världens nationer idag mycket långt gången. Den politiska makten är på efterkälken, men beaktande kapitalets rörlighet är detta inte liktydigt med den reella makten. Regioner, internationella institutioner och organisationer samt ekonomiska centra har idag mycket större inflytande än McNamara tycks tro.

Lära av det förgångna

Men varför väljer författaren, efter nästan trettio år av tystnad, att berätta sin historia nu? Varför fick inte krigets sår läka ifred? McNamara vill få oss att lära av det förgångna. Upprepningar av historiska misstag kan inte undvikas om kunskap rörande dessa inte finns. Utan tvivel fördjupar författaren våra historiska insikter, men ytterligare en orsak, som inte explicit erkänns, står att finna. McNamara försöker stilla sitt dåliga samvete. I folkmun var kriget "McNamara's war". Övertygad om det rätta i att kämpa och dö för demokrati, nationen USA och västerländska värden agerade försvarsminister McNamara, under sina inledande ministerår, militär hög. Bland andra erfor John F. Kennedy detta. Att han sedermera ändrade uppfattning och aktivt sökte motarbeta den militära

upptrappningen ändrar inte historien. McNamara med flera drev in USA i ett krig omöjligt att föra, vinna eller med hedern i behåll retirera från. Följande kommentar – fälld av Lyndon Johnson som på grund av problemen i Vietnam förlorade presidentstolen – åskådliggör frustrationen som den till synes olösliga gordiska krigsknuten skapade: "Being president is like being a jackass in a hailstorm. There's nothing to do but stand there and take it."

Vidare berör boken implicit

politikens roll i dagens USA. Många amerikaner ifrågasätter den federala statsmaktens existensberättigande. Ökat regionalt självstyre efterfrågas. Det kollektiva styret anses inskränka individens självbestämmande för mycket. Att den politiska maktens stora kostym kritiserats är inte konstigt. Omfattande politikerstyre är inte eftersträvansvärt. Men när extrema debattörer, som exempelvis Rush Limbaugh, deklarerar sina åsikter blir debatten groteskt ytlig och missvisande. *In retrospect*

nyanserar diskussionen. Politikens svagheter blottläggs, men detta sker sakligt. Vidare understryks beslutsfattarnas ärliga avsikter.

Intresseväckande

Mitt slutliga omdöme är mycket positivt. Genomgående imponerar författarens analytiska förmåga. Ingen frågeställning känns överflödigt, ingen orsak tycks utelämnad. Boken är upplysande, intresseväckande och medryckande. Jag har blott en rekommendation, läs den.

BENGT LUDVIGSSON:

Den amerikanska drömmen

Alla har rätt till ett arbete, brukar det heta på valaffischerna för det av våra riksdagspartier som sannolikt har minst respekt av alla partier för individens rättigheter. Denna, i vanliga fall lätt förbisedda, paradox är faktiskt – tro det eller ej – riktigt intressant vid en

utvärdering av den amerikanska drömmen. Den gemensamma nämnaren står att finna i krav på något som inte finns.

Efter den stora depressionen och andra världskriget formade amerikanerna om önskedrömmen. Den ursprungliga drömmen, innehållande allas chans till framgång och lycka, expanderade till att bli den slutgiltiga

lösningen – i positiv bemärkelse. Ett frihetligt samhälle fyllt av rikedom, men utan rasism, fattigdom, sociala problem och konjunkturnedgångar, skulle uppstå. För de som mot förmodan inte på egen hand kunde leva det goda livet (pga ålder, handikapp eller otur) förväntades ett generöst välfärdssystem agera garant för livskvaliteten. Framsteg och tillväxt var inte nog. Perfektion var målet – Big Government, Big Business och Gud medlen.

Robert J. Samuelson, kolumnist

The good life and its discontents. Robert J. Samuelson, Times Books, Random House Inc. 1995.